

Grondrechten opzij voor bestrijding coronacrisis

Achtergrond - 8 april 2020 - Auteur: Marja Verburg

Dat in Duitsland serieus wordt gediscussieerd over het ter beschikking stellen van telecomgegevens aan de overheid en over de inrichting van een noodparlement, was twee maanden geleden ondenkbaar. Duitsland hecht - mede door de ervaringen uit de nazitijd en de DDR - veel waarde aan privacy en democratische grondrechten. Bij de ontwikkeling van nieuwe corona-apps is de bescherming van persoonsgegevens daarom een strenge voorwaarde. Maar ook in Duitsland sneuvelen heilige huisjes.

De corona-apps die Duitsland (mede) ontwikkelt moeten helpen bij de bestrijding van het virus. De apps moeten niet alleen voldoen aan de eisen voor privacybescherming, ook moet het gebruik ervan vrijwillig blijven, benadrukken de bondsregering en het RKI, het Duitse RIVM. Het schrikbeeld is China waar omwille van de bestrijding van corona de persoonlijke levenssfeer met behulp van apps en andere technologie stevig wordt ingeperkt.

De belangrijkste app waar Duitsland nu aan werkt, is de corona-app - voluit: Pan-European Privacy-Preserving Proximity Tracing ([PEPP-PT](#)) - die het contactonderzoek bij mensen met Covid-19 moet vergemakkelijken. Op die manier kunnen nieuwe infectieketens worden onderbroken. Mensen worden geïnformeerd als ze langer dan een kwartier op minder dan twee meter afstand zijn geweest van iemand die besmet is. Als zij direct in quarantaine gaan, dus ook als ze geen symptomen hebben, kunnen ze het virus niet verder verspreiden. De app is alleen zinvol als veel mensen er informatie mee delen, maar gebruik ervan is vrijwillig, meldt de Duitse overheid [op haar website](#).

De corona-app is alleen zinvol als veel mensen er informatie mee delen, maar gebruik ervan is vrijwillig

Het Duitse coronabeleid is erop gericht iedereen die besmet is met het virus op te sporen en te isoleren - een beleid dat Nederland wil volgen, zoals minister De Jonge van Gezondheid dinsdag bekend maakte. Dat is een zware belasting voor de Gesundheitsämter, de Duitse GGD's. De corona-app kan hierbij ondersteunen. De bondsregering hecht groot belang aan de app, aldus een woordvoerder op een

persconferentie op 2 april.

De app is een gezamenlijk project van acht Europese landen en zo'n 130 organisaties, waaronder in Duitsland het [RKI](#) en het [Fraunhofer Heinrich Hertz Instituut](#). De technologie wordt momenteel in Berlijn getest. [Lees meer over de app bij netzpolitik.org](#)

Lichaamstemperatuur en slaapritme

Een andere app lanceerde het RKI dinsdag: de [Corona-Datenspende-app](#), voor smartwatch en fitnesshorloge. Gebruikers geven postcode, geslacht, leeftijd en gegevens over lichaamstemperatuur, pols en slaapritme door. Die informatie verwerkt het RKI in een interactieve kaart en zet die online. Zo kunnen mensen de verspreiding van potentieel geïnfekteerden op postcode-niveau zien.

Het RKI benadrukt dat het zich houdt aan de de regels voor bescherming van persoonsgegevens. Zo worden geen precieze locatiegegevens van gebruikers geregistreerd - behalve de postcode die ze zelf aangeven - en de gegevens die wel worden opgeslagen, zijn niet te herleiden tot specifieke gebruikers.

Minister Spahn wil dat de Duitse overheid ook niet-geanonimiseerde mobiele telefoondata kan gebruiken

Een dag na de lancering hebben al ruim 50.000 mensen de Datenspende-app gedownload, meldde het RKI woensdag. Het leidde tot tijdelijke overbelasting van de app en de site waar mensen zich kunnen aanmelden. In Duitsland hebben volgens het RKI [ongeveer 10 miljoen mensen een smartwatch of fitnesshorloge](#). Het instituut hoopt dat minstens 100.000 mensen de Corona-Datenspende-app downloaden.

Het RKI maakt sinds het begin van de coronacrisis gebruik van geanonimiseerde mobiele telefonie-gegevens die Duitse providers beschikbaar stellen. Het RKI gebruikt die data om te zien of de mobiliteit van mensen afneemt. Minister van Gezondheid Jens Spahn (CDU) wil dat de Duitse overheid ook niet-geanonimiseerde data kan gebruiken. "Dit maatschappelijke debat moeten we mijns inziens nu voeren", zei hij op een persconferentie eind maart. Eerder werd een [soortgelijk voorstel tegengehouden](#) door minister van Justitie Christine Lambrecht (SPD).

Bondsdag

De coronacrisis zorgt niet alleen voor hoofdbreken over privacy, maar ook over het functioneren van de Duitse democratie. De Bondsdagleden stemden er op 25 maart mee in dat het parlement voortaan besluiten mag nemen als meer dan een

kwart van de 709 afgevaardigden - 178 - aanwezig is. Dat was de helft, 355. Bondsdagzittingen vinden nu met veel minder afgevaardigden plaats om 1,5 meter afstand te kunnen houden.

Parlementsvoorzitter Schäuble ziet het functioneren van de Bondsdag in gevaar

Ook keurde de Bondsdag het goed dat het heilige Duitse begrotingsevenwicht, dat is vastgelegd in de grondwet, tijdelijk wordt losgelaten. Zo kunnen de coronanoodmaatregelen van de bondsregering worden gefinancierd. Het noodpakket moet ervoor zorgen dat de Duitse gezondheidszorg gegarandeerd blijft, dat mensen in hun levensonderhoud kunnen blijven voorzien en dat de economie enigszins stabiel blijft en arbeidsplaatsen worden veiliggesteld.

Parlementsvoorzitter Wolfgang Schäuble ziet het functioneren van de Bondsdag in gevaar. Dat besluiten nu met een kwart van de afgevaardigden kunnen worden genomen, is misschien niet voldoende, zei hij vrijdag in een [interview met de Süddeutsche Zeitung](#). Wat als er meer Bondsdagleden missen, omdat ze ziek zijn of in quarantaine? Schäuble denkt aan de inrichting van een noodparlement, zoals dat in de grondwet is toegelaten in geval van oorlog. Ook stelt hij digitale parlementsvergaderingen voor. Maar voor beide oplossingen is eerst een grondwetswijziging nodig.

Burgerrechten

Net als Nederland heeft Duitsland zeer vergaande maatregelen genomen die diep ingrijpen in het persoonlijke leven en de burgerrechten van mensen. Dat gebeurt op basis van het Infektionsschutzgesetz, een wet die speciale bevoegdheden geeft om infectieziekten en de verspreiding ervan tegen te gaan. Critici, onder wie juristen, zeggen dat de wet [niet voldoende basis](#) biedt voor het ingrijpen in grondrechten.

Kanselier Merkel benadrukte maandag [in haar persconferentie](#) dat Duitsland alle vrijheidsbeperkende maatregelen weer terugdraait zodra het kan. "Als vrijheidslievende burger in 30 jaar Duitse eenheid mag ik natuurlijk zeggen: zodra de gezondheidssituatie het toelaat, keren we vanzelfsprekend weer terug naar naar het vrije leven dat we kennen."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/36925/grondrechten-opzij-voor-bestrijding-coronacrisis>

S